

- 1) особи, які сприймають пропаганду;
- 2) особи, по відношенню до яких буде застосовано психічне чи фізичне насильство у зв'язку з пропагандою.

Перша група може зазнавати таких негативних наслідків як: серцево-судинні захворювання, неврози, отримані внаслідок неприязного ставлення до людей, які сповідують іншу релігію.

Друга ж група буде обмежена в правах і свободі віросповідання. Вони будуть відчувати себе приниженими, з заниженою самооцінкою, не частиною суспільства, а вигнанцем. Все це призводить до депресії, схильності до суїцидів. А в крайніх випадках може призвести до лютої ненависті до людей та спровокувати терористичні акти.

З метою покращення ситуації, яка пов'язана з релігійною нетерпимістю і дискримінацією, варто робити наступне:

- проводити лекції, заняття на тему толерантності до інших конфесій в навчальних закладах;
- розповсюджувати інформацію довідкового характеру про різні види релігій по радіо, телебаченню та Інтернету;
- притягувати до відповідальності винних, відповідно до діючого законодавства.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент./за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ: Ін Юре, 2003. 1196 с.
2. Религиозная дискриминация // Академик: сайт. URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/676784> (дата звернення: 08.02.2016).

Одержано 24.04.2017

УДК 343.6

Ярослава Андріївна ДОЛИННА,

курсант 2 курсу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Науковий керівник: Кондратов Дмитро Юрійович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ЧИ ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ?

На основі аналізу діючих кримінально-правових приписів та спеціальної наукової літератури зроблено спробу вирішити питання правильної кваліфікації та відмежування вбивства матір'ю своєї

новонародженої дитини (ст. 117 КК України) від залишення в небезпеці (ч. 3 ст. 135 КК України).

Ключові слова: вбивство, залишення вбивство, залишення в небезпеці, новонароджена дитина, кваліфікація, відмежування.

Відмежування злочину, передбаченого ст. 117 КК України, від залишення в небезпеці матір'ю своєї новонародженої дитини, що призвело до її смерті або інших тяжких наслідків, якщо матір дитини не перебувала в обумовленому пологами стані (ч. 3 ст. 135 КК України) має велике практичне значення.

В ст. 117 та ч. 3 ст. 135 КК України потерпілим виступає новонароджена дитина, отже, треба чітко розуміти з якого моменту починається життя людини, а саме її кримінально-правова охорона. З цього приводу Л. А. Остапенко зазначає, що у кримінально-правовій літературі останніх років початковим моментом початку життя людини прийнято вважати початок фізіологічних пологів [1, с. 114]. При цьому не має значення, що дитина, яка народжується, ще не почала самостійного позаутробного життя і навіть не відокремлена від чрева матері. Це означає, що життя продукту зачаття у період витягнення його з організму породіллі вже знаходиться під кримінально-правовою охороною і намір умертвити дитину під час пологів треба визнавати вбивством [1, с. 114].

Злочин, передбачений ст. 117 КК України, з об'єктивної сторони характеризується тим, що він може бути вчинений як шляхом активних дій (удушення, спричинення смертельних ран), так і шляхом бездіяльності (відмова від годування), а наслідками цього злочину є настання смерті новонародженої дитини [2, с. 47]. При цьому, як ми й зазначали, мова йде не лише про вбивство новонародженого після відокремлення плоду від тіла матері, а й про вбивство дитини, яка ще не почала самостійного позаутробного життя (наприклад, травмування голови чи іншої частини тіла, яке потягло смерть новонародженої дитини до початку дихання).

Також обов'язковою ознакою об'єктивної сторони даного складу злочину є час його вчинення, а саме вбивство може бути вчинено лише під час пологів або відразу після пологів. Це пов'язане з тим, що під час пологів та деякий час після них (який є нетривалим і визначається в кожному конкретному випадку) жінка знаходиться в особливому фізичному та психічному стані, який послаблює її здатність повністю усвідомлювати свої дії та керувати ними [2, с. 47].

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 3 ст. 135 КК України, характеризується подібними ознаками, що й в умисному вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини, але діяння в зазначеній статті

виражається виключно у формі бездіяльності [2, с. 87]. Наслідками такого злочинного діяння може бути не лише спричинення смерті дитині, але і настання інших тяжких наслідків (наприклад, тяжких тілесних ушкоджень).

Так, на думку О. В. Шевченко якщо жінка, залишаючи дитину в холодній кімнаті або на вулиці, свідомо не вчиняє певних необхідних дій для запобігання настанню смерті від переохолодження і за наявності реальної можливості вчинити ці дії (наявність обов'язку піклуватися про власну дитину витікає з сімейно-родинних відносин), то таке діяння вочевидь слід розглядати як вбивство шляхом бездіяльності [3, с. 71].

Проте, стосовно подібних випадків у вчених і досі існують протиріччя. Зокрема, на думку Г. В. Тимейко, «випадки спричинення смерті дитини матір'ю шляхом бездіяльності слід розглядати як вбивство, тому що вільний хід фізіологічних процесів в організмі новонародженого при невтручанні зобов'язаної особи містить у собі неминучу загибель дитини» [4, с. 10].

У свою чергу В. Б. Малінін, запропонував виокремлювати такий термін, як «змішана бездіяльність», та визначив його як «комбінацією дії та бездіяльності, у випадках, коли створивши своєю попередньою дією небезпеку настання шкідливого наслідку, особа не запобігає їй» [5, с. 97].

Таким чином, приходимо до висновку про те, що лише за допомогою ознак об'єктивної сторони не можливо чітко відмежувати умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини від залишення такої дитини в небезпеці. Тому, у цій ситуації слід більш детально розглянути суб'єктивні ознаки вказаних злочинів.

Так, суб'єкт злочину, передбаченого ст. 117 КК, – спеціальний. Ним може бути осудна особа, яка досягла 14 років і є рідною або сурогатною матір'ю потерпілої дитини. Поняття «матір» у цій статті пов'язано з фактом народження жінкою виношеної нею дитини. Співучасники у вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини несуть відповідальність за відповідною частиною ст. 27 і п. 2 ч. 2 ст. 115 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак), бо ті обставини, на підставі яких пом'якшується відповідальність матері, на них не поширюються [2, с. 48].

Що стосується залишення в небезпеці матір'ю своєї новонародженої дитини (ч. 3 ст. 135 КК України), то суб'єктом цього злочину є особа, яка досягла 16-річного віку і зобов'язана піклуватися про особу (у нашому випадку – новонароджену дитину), яка перебуває в небезпечному стані або особа, яка своїми діями поставила потерпілого в небезпечне для життя становище [2, с. 88].

Отже, з урахуванням вищевказаного можна зробити висновок про те, що головна різниця між суб'єктами цих складів злочинів полягає у тому, що для злочину, передбаченого ст. 117 КК України, в порядку ч. 2

ст. 22 КК України, встановлений знижений вік кримінальної відповідальності, а саме 14 років, а також наявний особливий стан жінки, спричинений пологами, який повинен бути відсутнім у матері, яка вчиняє злочин, передбачений ч. 3 ст. 135 КК України, крім того, кримінальна відповідальність за останній злочин може наставати лише з 16-ти років.

Суб'єктивна сторона умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини стосовно самого діяння та наслідків, що настали, характеризується лише виною у формі умислу (прямого або непрямого) [2, с. 47; 3, с. 135].

Так, О. В. Шевченко при аналізі кримінальних справ за цією категорією злочинів дійшла висновку, що переважна більшість вбивств новонароджених дітей матерями вчиняється саме з прямим умислом [3, с. 136]. З цього приводу вона наводить один з прикладів, а саме: «У травні 2004 р. в с. Северинівка Макарівського району Київської області близько 16 годин жінка, перебуваючи у власному помешканні, народила дитину жіночої статті. Після пологів вона вирішила вчинити вбивство своєї дитини, оскільки мала такий умисел ще до народження немовляти. Отже, після народження дитини вона попросила молодшу сестру принести ніж, щоб перерізати пуповину, після чого власноручно перерізала пуповину, потім надягла новонародженому на голову целофановий пакет і тримала його рукою упродовж 3–5 хвилин, перекривши таким чином дихальні шляхи дитині. У подальшому пересвідчившись у тому, що немовля не проявляє ознак життя, замотала труп дитини в простирадло та помістила в поліетиленовий пакет, який у темну пору доби закопала на пасовиську біля зрошувального каналу неподалік села (кримінальна справа № 1-71/2007 Макарівського районного суду Київської області). В цьому випадку жінка діяла з прямим умислом, вона вчинила всі дії, які вважала за потрібними для доведення злочину до кінця, в результаті чого дитина і померла, і тоді ці дії слід розглядати саме за ст. 117 КК України [3, с. 137–138].

Отже, можна констатувати, що психічне ставлення особи при вчиненні злочину, передбаченого ст. 117 КК, характеризують такі особливості: 1) його вчинення обумовлене емоційною напругою, викликаною вагітністю і пологами та психічними процесами, що їх супроводжували (зокрема сімейним конфліктом, подружньою зрадою, матеріальними та іншими соціально-побутовими негараздами); 2) тимчасовий психічний розлад послаблює здатність матері усвідомлювати свої дії та керувати ними, у зв'язку з чим вона є обмежено осудною. Якщо ж умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини вчинено із заздалегідь обдуманим умислом, у т.ч. за взаємною згодою подружжя, вчинене слід кваліфікувати за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України, а за наявності підстав – і за іншими пунктами ч. 2 цієї статті [6, с. 64].

Розглядаючи злочин, передбачений ч. 3 ст. 135 КК України, необхідно зазначити, що його суб'єктивна сторона характеризується змішаною формою вини. Так, щодо суспільно небезпечного діяння тут може мати місце лише вина у формі прямого умислу, оскільки «завідомість», про яку зазначено у диспозиції ч. 1 ст. 135 КК, означає, що винний усвідомлює, що інша особа, знаходиться в небезпечному для життя стані, що він зобов'язаний і має можливість надати їй допомогу, але відмовляється від цього [2, с. 88]. Проте, психічне відношення до наслідків у вигляді смерті або інших тяжких наслідків у цьому злочині можливе тільки у формі необережності (злочинної недбалості або злочинної самовпевненості) [2, с. 88]. З цього приводу О. В. Шевченко зазначає, що «при дітовбивстві особа передбачає настання конкретного суспільно небезпечного наслідку у виді смерті, а при залишенні в небезпеці вона передбачає дію конкретних обставин (людяне місце, пора року тощо), які не дозволять настати таким суспільно-небезпечним наслідкам» [3, с. 147].

Підводячи підсумок зазначимо, що головна відмінність розглядуваних злочинів, на нашу думку, полягає у суб'єктивній стороні, а саме у відношенні винної до настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді смерті новонародженої дитини.

Так, при вчиненні злочину, передбаченого ст. 117 КК України, мати бажає настання суспільно-небезпечних наслідків, а саме настання смерті новонародженої дитини (має місце прямий умисел), або не бажає, але свідомо допускає настання таких наслідків (має місце непрямий умисел).

При залишенні в небезпеці новонародженої дитини, жінка не має умислу на настання смерті немовляти, більше того, вона, як правило, розраховує на певні обставини, які, на її думку, відвернуть настання цих наслідків (має місце злочинна самовпевненість), або, взагалі не передбачає можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння у вигляді смерті новонародженого, хоча повинна була і могла їх передбачити (має місце злочинна недбалість).

Список бібліографічних посилань

1. Остапенко Л. А. Відмежування умисного вбивства від завідомого залишення без допомоги матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 1. С. 113–117.
2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т./ за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина. 1040 с.
3. Шевченко О. В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: монографія. Харків: НікаНова, 2012. 215 с.
4. Тимейко Г. В. Общие вопросы ответственности за бездействие по советскому уголовному праву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. М., 1965. 20 с.

5. Малинин В. Б. Объективная сторона преступления. СПб.: Изд-во Юрид. ин-та, 2004. 301 с.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України/за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: Юрид. думка, 2010. 1295 с.

Одержано 10.05.2017

УДК 343.2(477)

Ніна Ігорівна ДРАГАН,

студентка 3 курсу факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

*Науковий керівник: **Крайник Григорій Сергійович,***

кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ФОРМУЛЮВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 309 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Досліджено питання щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а саме незаконне вироблення, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК).

Ключові слова: *незаконний обіг, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори, мета збуту.*

Злочини у сфері незаконного обігу наркотиків останні роки впевнено займають одне з почесних перших місць за поширеністю в Україні. Більше 12 000 осіб щорічно визнаються винним у вчиненні злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків. Велика частка злочинів цього виду складають дії щодо виготовлення, придбання та зберігання наркотичних засобів та психотропних речовин без мети збуту. Як свідчить офіційна статистика МВС за останні роки, 53 % злочинів в сфері наркотиків припадають на ст. 309 Кримінального кодексу України.

Значна кількість наркозалежних в силу певних обставин починають займатися розповсюдженням наркотичних засобів, після чого становляться злочинцями і являють неабияку небезпеку для суспільства. Саме в цьому і полягає суспільна небезпечність злочинів у сфері обігу